

ORTAÖĞRETİM

TARİH 9

YARDIMCI KAYNAK KİTAP

1. ÜNİTE

TARİH VE ZAMAN

Ders
Dünyası

<https://dersdunyasi.net/>

1. KAZANIMIN KONULARI

1. TARİH NEDİR?
2. TARİH BİLİMİNİN KONUSU
3. TARİHİN DİĞER BİLİM DALLARIYLA İLİŞKİSİ

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

Bir araştırma alanı ve bilim dalı olarak tarihin konusunu, kapsamını ve diğer bilim dallarıyla ilişkisini,

Tarihin konusunun zaman içindeki insan faaliyetleri ve bu faaliyetler sonucunda ortaya çıkan eserler ve değişimleri olduğunu,

Tarih biliminin diğer beşerî ve sosyal bilimler ile fen bilimlerinden farklılıklarını öğreneceğiz.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Tarih kavramı size neler hatırlatıyor?
2. Tarih ile masal veya hikaye arasında fark var mıdır? Neden?
3. İnsan neden geçmişini merak eder?
4. Tarihi bilim dalı yapan öge olarak neden “belge” ve “kanıt” kabul edilmiştir?
5. Tarihin konusu olan insanın hangi durumları tarih bilimini ilgilendirir? Neden?

TEMEL KAVRAMLAR

- Tarih
- Geçmiş
- Sebep ve Sonuç
- Belge (Kanit)

1. TARİH NEDİR?

Tarihi bir mekanı gezdiniz mi? Neler hissettiniz?

Düşünü - YORUM

“Geçmiş sevdaların çağrışımı, kişiye mutluluk değil hüznün taşır.

Tarih yinelenmez, yenilenir...

Hayat da öyledir.

Hayatı sürekli yenilemek gerekir yaşamak için...”

Bu ifadelerle tarihe nasıl bir görev yüklenmek istenmiştir? “Tarih yinelenmez” sözünden ne anlıyorsunuz?

Tarih, birçok zaman geçmişe ait bir kavram olarak hatırlanır, çünkü tarih geçmişte yaşamış olayları konu edinir. Geçmişte yaşanan olayların etkisi uzun süre devam edebilir. Bu nedenle günümüzdeki olayların açıklanmasında geçmiş, önemli bir yere sahiptir. Edward H. Carr, Tarihi bugün ile geçmiş arasında bitmez bir dialog olarak tanımlamaktadır. İnsan “Nereden gelip nereye gidiyoruz?” sorusunun cevabını tarih biliminin yol göstericiliği ile aramaktadır.

Tarih bilimi ile ilgili birçok düşünür ve bilim insanı görüş beyan etmiş ve tanımını yapmıştır.

Tarihin babası kabul edilen Herodotos (Heredot) tarihin tanımını şöyle yapmaktadır: “İnsanların yaptıklarının zamanla sönüp gitmemesi, Hellenler ve Barbarların neden birbirlerine karşı savaşlar yaptıklarını bildirmek için yazmaktır.”

Ünlü İngiliz tarihçi E. H. Carr, tarihin tanımını “Tarih doğrulanmış olgular kümesidir” olarak yaparken, Durant “tarih nedir” sorusuna, “geçmişte yaşanmış olaylar veya bunlar hakkındaki belgelerin verileridir” yanıtını vermektedir.

Zeki Velidi Togan’a göre ise tarih, “insanlığın eylem ve fikirlerinin gelişimini takip eden, fertler ve topluluklar tarafından gerçekleşen eylemler ve ortaya atılan fikirleri ve bunların sonucunda gerçekleşen olayları inceleyen” bilim dalıdır.

Edward H. Carr

Tarih biliminin babası
Herodotos

Zeki Velidi Togan

Will Durant

Bilim tarihini değiştiren filozof
İbn-i Haldun

Mustafa Kemal Atatürk

Tarihi araştırmalar ve incelemeler yer-zaman gibi temel bilgileri vererek, neden-sonuç ilişkisi içinde ve tamamen nesnel yazılırsa tarih bilimi niteliğini taşır.

Ünlü tarihçilerden Ariel ve Will Durant'ın tanımına göre tarih "geçmişte meydana gelen olaylar hakkındaki belgelerin verileri"dir.

İbni Haldun, "Var olan şeylerin aslını derin araştırma, gerçeğini anlama, kaynakları ile nedensel açıklamalarını verme, olayların nasıl ve niçin meydana geldiklerinin derin bilgisidir" der tarih için.

Genel olarak Tarih: İnsan topluluklarının geçmişteki yaşayışlarını, kültür ve uygarlıklarını, sosyo-ekonomik yapılarını neden-sonuç ilişkisi içerisinde, yer ve zaman göstererek inceleyen, elde ettiği bulguları, belgelere dayanarak objektif bir şekilde açıklayan sosyal bilim dalına denir.

Atatürk'ün "Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir, yazan yapana sadık olmazsa değişmeyen hakikat insanlığı şaşırtan bir hâl alır" özdeyişiyle ifade edildiği gibi, tarihi araştırmalar ve incelemeler yer-zaman gibi temel bilgileri vererek, neden-sonuç ilişkisi içinde ve tamamen nesnel yazılırsa tarih bilimi niteliğini taşır.

Tartışma - YORUM

"Tarihin, hafıza ve kimliğin karşılıklı etkileşimine girişindeki rolü, aslında hafıza ve kimliğe yeni bilgi eklemek değil, kimliğin hafızadan almış olduğu unsurlara meşruiyet kazandırmaktan ibarettir. Tarih, kimliğin yaratılmasında hafızanın destekleyicisidir. Tarihçiler şimdi dikkatini tarihin kimliğin teşkilinde nasıl kullanıldığı hususuna yoğunlaştırmışlardır. Kimliğin hafızaya göre inşa edilmesinden sonra tarihe başvurulduğu yaygın bir kanaattir.

Geçmişin toplum kimliğine göre inşa edilmesinde, hatırlama ve nakil aynı oranda rol oynar. Hafıza, bu kimliğin mevcut ihtiyaçlar doğrultusunda kendini ifade etmede başvurduğu bir araçtır. Buna tarihi hafıza da diyebiliriz. Tarih, yine hafızayı nakleden ve kimliğe hizmet eden bir araçtır.

Allan Megill, History, Identity, History of the Human Sciences

Bu metne göre:
Tarih ile hafıza arasında nasıl bir ilgi kurulabilir? Neden?
Tartışınız.

2. TARİHİN KONUSU

Düşünü - YORUM

“Tarih bilimi hangi konuları inceler? Coğrafya ile temel farkı nedir? Düşününüz. Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Ege yöresi halkoyunları

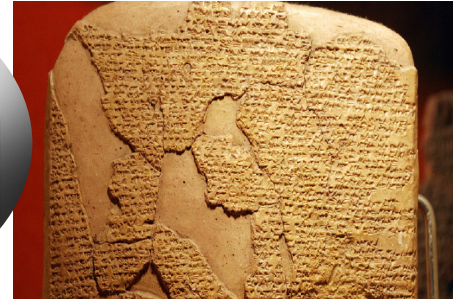
Fatih'in ve ordusunun İstanbul'u fethi

Deprem sonrası göç

TBMM Açılışı

Tarihte bilinen ilk anlaşma Ka-deş Anlatması

Yukarıdaki görsellerden de anlaşılacağı üzere tarihin konusu insandır ve insanın olmadığı yerde tarih de olmaz. İnsanların yeryüzündeki faaliyetleri, meydana gelen değişimler ve insan eylemlerinin sonucunda ortaya çıkan eserler tarihin konusunu teşkil eder. Ayrıca doğa olayları, sonuçları itibariyle insanları etkilediğinden tarihin konusu içerisinde yer alır. Örneğin deprem afeti coğrafyanın konusu iken bu afet sonucunda yaşanan göçler ve ekonomik sorunlar tarihin ilgi alanına girmektedir.

Tarihi inceleme büyük ölçüde nedenlerin incelenmesidir; yoksa yapılan historiyoğrafi, yani vakanüvislik olur. Ancak, tarihinin araştırdığı nedenler hem çok hem de karışıktır. Örneğin Bolşevik devriminin nedenleri arasında şunları sıralamak olanaklıdır: Rusya'nın uğradığı sürekli askeri yenilgiler, savaşın ekonomiyi kötü yönde etkilemesi, Bolşeviklerin etkili propagandası, Çarlık rejiminin toprak sorununa bir çözüm yolu bulamaması, fakirleşmiş, işsiz proleteryanın Petrograd fabrikalarını doldurmaları, Lenin'in örgüt kurma yeteneği gibi kimi uzun kimi kısa sürede etkili birçok ekonomik, siyasal, ideolojik, kişisel nedenler.

Prof. Dr. Oral Sander'in "Tarihte Yöntem" adlı makalesinden alınan bu metne göre; tarihteki olayların birden çok nedeni olmasının etkileri nelerdir? Tarihçi açısından bu durumun önemi nedir?

3. TARİHİN DİĞER BİLİM DALLARIYLA İLİŞKİSİ

Düşünü - YORUM

Bir tarihçi siyasi, askerî, kültürel, sosyal veya biyografik çalışmalar yaparken neden coğrafya, sosyoloji, felsefe, ekonomi, kronoloji, etnografya, hukuk, heraldik, arkeoloji, sanat tarihi, dil bilimi gibi değişik bilim dallarından yararlanır?

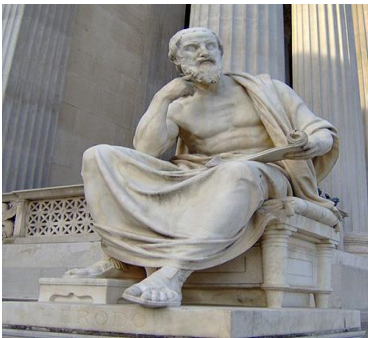
Tarih, insanı her yönüyle ve bütün yaptıklarıyla kavramaya çalışır. Fen ve doğa bilimleri ilgilendiği konuların doğruluğunu deneyle ortaya koyabilirken tarih bilimi için deney, uygulanabilecek bir metod, yöntem değildir. Tarihî olaylar arasında sıkı bir bağlantı kurmak; fizik ve doğa bilimlerindeki gibi yasalar oluşturmak mümkün değildir.

Tarihi Olaylar İncelenirken Uyulması Gereken Kurallar:

1. Olaylar, neden – sonuç ilişkisi içerisinde incelenmelidir.
2. Olayın geçtiği yer ve zaman belirtilmelidir.
3. Olayda rolü olan kişilerin katkılarının doğru olarak değerlendirilebilmesi için olayın geçtiği günün şartları göz önünde bulundurulmalıdır.
4. Olayın geçtiği yerde araştırma yapılmalıdır.
5. Olaylar objektif olarak değerlendirilmelidir.

Objektifliğin sağlanması için;

- Olayın üzerinden belli bir süre geçmelidir.
- Olay, meydana geldiği günün değer yargıları göz önüne alınarak incelenmeli, günümüzün değer yargıları ile yorumlanmamalıdır.
- Kaynak taraması yapılmalıdır.

BİLGİ NOTU:

"Tarihin babası" olarak bilinen Heredotos'tan önce tarihi olayların oluşuna ilişkin bazı listeler, kronolojik cetveller ve yıllıklar düzenlenmiş olduğu halde, tarih biliminin öncüsü olarak Heredotos gösterilmektedir. Bu durumun oluşmasında Heredotos'un araştırmacı ve tarafsız olmaya çalışması etkili olmuştur.

Tarih araştırmalarında kullanılan belge ve kaynakların çeşitiliği diğer bilim dallarından yararlanmayı zorunlu duruma getirmiştir. Disiplinler arası işbirliğinin geliştiği günümüzde tarih biliminin ana uğraşısı, incelenmesi ve açıklanması zaman alan karmaşık tarihî olayları ortaya koymaya çalışmaktır.

Coğrafya: Tarihî olayın geçtiği yerin fiziki ve beşeri özelliklerini coğrafyadan öğrenir.

Arkeoloji: Toprağın ve suyun altında kalmış olan tarihi eserleri kazı yaparak ortaya çıkarır.

Kronoloji: Tarihi olayların zamanlarını belirleyerek, meydana geliş sıralarını düzenler.

Paleografya: Eski yazıların okunmasını sağlayan bilim dalıdır. Geçmişte kullanılan alfabeleri çözerek bu alfabelerle yazılan belgeleri okuyarak tarihsel olayların aydınlatılmasını kolaylaştırır. Örneğin bir tarihçi, Mısır tarihini incelerken o dönemde kullanılan hiyeroglif yazısını; Orta Asya tarihini incelerken Uygur, Orhun ve in alfabelerini bilmek zorundadır. Paleografya, filoloji ile birlikte çalışır. Örneğin Orhun Kitabeleri bize Türk devletlerinin siyasi, sosyal ve kültürel yapısı hakkında bilgiler verir.

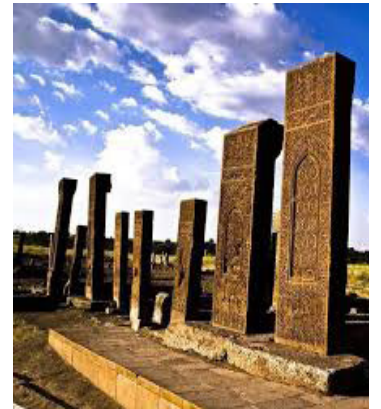
Epigrafya: Taş, mermer gibi sert cisimler üzerine yazılan yazıları kitabeleri inceler. Anıt ve kitabelerdeki yazıların okunmasını, özömlenmesini ve yorumlanmasını sağlayarak tarih bilimine katkıda bulunur. Örneğin Kök Türk Devleti'nin Orhun, Uygurların Karabalgasun veya Kırgızların Yenisey Yazıtlarının okunup incelenmesi epigrafya biliminin ilgi alanına girmektedir.

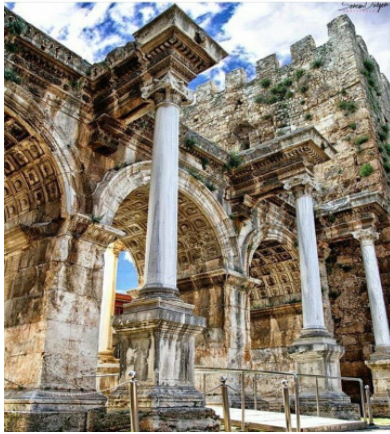
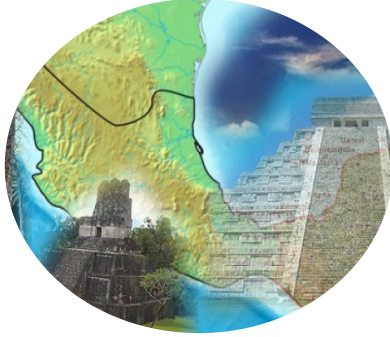
Sosyoloji: Toplumsal olayları inceler. Toplumların yaşayışı, yapısı tarih bilimi için önemlidir. Toplumsal olayların bağlı olduğu kuralları, toplumların kurduğu kurum ve kuruluşların insan ve toplum üzerindeki etkisini inceleyerek tarih bilimine yardımcı olur. Örneğin Türk tarihini incelerken eski Türklerde aile ve evlilik anlayışını, kadının toplumsal yaşamdaki yerini ve önemini bilmek gerekir.

Antropoloji: Toplumların ırk yapılarını inceler.

Filoloji: Dilleri ve diller arasındaki bağları inceler.

Etnografya: Örf, adet, gelenek ve görenekleri inceler.

Diplomatik: Günümüze kadar gelmiş olan resmi belgeleri, fermanları vb. yazışmaları inceler. Ferman, antlaşma metinleri, şeriye sicilleri, berat vb. belgeleri şekil ve içerik bakımından inceleyen bilime diplomatik denir. Diplomatik bilimi belgelerin sahte olup olmadığı, bu belgeler üzerinde yer alan işaret ve şekillerin ne anlama geldiği, devlet politikası ve anlayışı konularında tarih bilimine katkı sağlar.

Nüvizmatik: Eski paraları inceler. Paralar üzerinde bulunan yazı ve tasvirler ile bu paraların ait oldukları uygarlıklar hakkında bilgi edinilmesi yoluyla tarih bilimine yardımcı olmaktadır.

Onomatoloji: Ülke, bölge, kent, dağ, ırmak vb. adlarının nereden geldiğini ve anlamlarını ortaya çıkararak uygarlıkların gelişiminin ve birbirleri ile ilişkilerinin aydınlatılmasında tarih bilimine katkı sağlar.

İstatistik: Elde edilen verileri belli bir amaç için analiz etmek ve yorumlamak demektir. İstatistik bilimi, elde ettiği verileri toplama, tablo ve grafiklerle özetleme ve sonuçları yorumlama bakımından önemlidir.

Heraldik: Arma bilimidir. Heraldik bilimi armalar üzerindeki şekillerin ne anlama geldiğini açıklayarak tarih bilimine yardımcı olmaktadır. Örneğin Osmanlı Devleti'nin arması üzerinde 30 kadar şekil yer almaktadır.

Sanat Tarihi: Mimarlık, süsleme sanatları, resim ve heykel sanat tarihinin konusuna girer. Toplumların kültür seviyelerini ve medeniyete olan katkılarını araştırarak tarih bilimine yardımcı olur. Örneğin Anadolu'da birçok medeniyete ait önemli tarihî eserlerin özelliklerini, eserleri yapan uygarlıkların gelişmişlik düzeyini, sanat anlayışını ve hangi sanat dallarında başarılı olduklarını sanat tarihi bilimi sayesinde öğrenmekteyiz.

Kimya: Kimya bilimi, tarihî bulguların hangi döneme ait olduğunun belirlenmesinde tarih bilimine yardımcı olur. Örneğin yazılı bir belgenin gerçek olup olmadığı, kullanılan kâğıdın cinsi, mürekkep ve boyaların hangi özellikte olduğu ancak kimyasal analiz sonucunda öğrenilebilir. Kimya biliminde kullanılan "Karbon 14 Metodu" arkeolojik kazılar sonucu elde edilen ve karbon içeren organik buluntu ve kalıntıların radyo-karbon yöntemiyle tarihlendirilmesidir. Bu yöntemle bulgular incelenir, değerlendirilir ve sonuca ulaşırlar.

Sicilografi: Mühür bilimi demektir. Bir tarihî belgede kullanılan yazı çeşidi, yöneticilerin ismi, mühürü o belgenin yazıldığı dönem hakkında bize bilgi verir.

Arkeometri: Arkeolojik buluntuların tarihlenmesinde, kronolojik araştırmaların düzenlenmesinde tarih bilimine katkı sağlar.

Ekoloji: Canlıların birbirleri ve çevreleriyle olan ilişkilerini inceleyen ve doğanın korunmasına yönelik çalışmalar yapan bir bilim dalıdır. Doğal dengedeki değişiklikler tarihin akışını da etkiler.

“Tarihin sosyal bilimler alanı içinde özel ve önemli bir yeri vardır. Bugün dünyada başlı başına bir alan olarak kabul edilmekte ve öğretim kurumlarında okutulmaktadır. Kendine özgü felsefesi ve özellikleri ile tarih öteki sosyal bilim dalları ile yakın ilişki içindedir. Hatta tarih ile öteki sosyal bilim dalları, özellikle psikoloji ve sosyoloji arasında ilişkiler vardır. Birçok tarihçi, tarihi sosyal bilimlerden ayırmak istemektedir.

Onlara göre, tarih, olayları özellikleri ile tek inceler, sosyoloji ise genellemelerle ilgilidir. Oysa tarihçiler genellemelere varırlar; ancak onlarınkiler sosyolojideki genellemelerden farklıdır. Ayrıca, tarihte genellemeler de kendi aralarında farklılıklar gösterir. Kavramlaştırma düzeyinde genellemeler olabildiği gibi, düşünme süreci içinde daha geniş kapsamlı genellemeler de bulunur. Tarih ise sosyolojinin amaç ve ilkeleri bakımından farklılaşmaktadır. Örneğin, sosyoloji, kavramları açıklayabilmek için gerçeğe dayanan bilgileri toplarken; tarih, bilgileri yani gerçekleri açıklayabilmek için kuramları kullanmaktadır. Başka bir deyişle, tarih kuramların ampirik (tecrübî) yönden geçerliğini ortaya çıkarmaya yönelik çalışmaları, sosyoloji ise kuram geliştirmeye dönük ampirik çalışmaları içermektedir. Sosyal bilimlerin en önemli dallarından birini teşkil eden aynı zamanda insan etkinliği ve beşeri anlayışı da konu edinen tarih ilmi sosyal bilimler içinde çok ayrıcalıklı bir yere ve öneme sahiptir. Çünkü sosyal bilimlerin yerel ve millilik boyutları ya da vasıflarının ortaya konulmasında en önemli işlevi tarih ilmi üstlenmiş durumdadır.”

Mahmut Enes Sosyal, Tarih Biliminin Sosyal Bilimlerle İlişkisi ve Önemi Üzerine Genel Bir Bakış

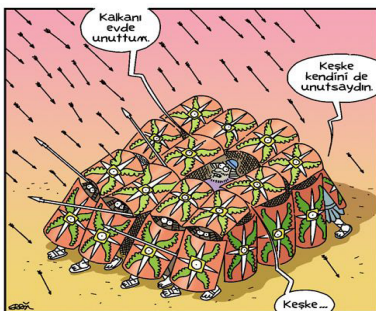
Bu metne göre;

Tarih bilimini diğer bilim dallarından ayıran temel faktörler nelerdir? Yazınız.

Yorumlu - YORUM

Aşağıdaki karikatürleri tarih biliminin tanımı ve konusu açısından yorumlayınız.

www.karikaturu.com

Erdil Yaşaroğlu © komikaze.net

KASIM ERVAN

BUNLARI DA BİLELİM

Güneş sistemi

İnsanlar

Sümerler

Ad kavmi kalıntıları

Mısır Firavunlarının yaptırdığı piramitler

Asırlar ve zamanların tarih vasıtasıyla birbiriyle görüşmesi fikir alışverişi bütün insanlığın ilerlemesine, gelişmesine ve fenlerin esaslarının ortaya çıkmasına vesile olmuştur.

İlk insan olarak yaratılan Hz. Adem'in ve eşi Havva'nın dünyaya gönderilmesinden sonra insan nesli dünyada yayılmış ve halen yaşadığımız noktaya gelmiştir.

Bazılarına göre tarihin başlangıcı yazının icadı ve kullanılmaya başlaması olarak alınsa da aslında Hz. Adem'in ilk Peygamber olarak gönderildiğini Kur'an-ı Kerim'den öğreniyoruz. Rivayetlere göre Hz. Adem'e suhuf yani ilahi emirleri bildiren sayfalar verildiği belirtilmektedir. Dolayısıyla o önemdeki insanların okuma ve yazma bildiği sonucuna ulaşılabilir. Fakat günümüzde nasıl okuma yazma bilmeyenler varsa zamanla insanlar bunları unutmuş veya Nuh Tufanı ve milletleri yok eden diğer felaketlerle bunlar kaybolmuş olabilir.

Kur'an-ı Kerimde zaten bu eski milletlerin kıssaları anlatılarak tarih biliminden faydalanmak gerektiğini vurgulamakta ve ibret almaya ve ders çıkarmaya davet etmektedir:

“Yeryüzünde gezip de kendilerinden önce yaşamış olanların âkibetlerini görmezler mi? Onların sayısı bunlardan daha çoktu, daha güçlülerdi, yeryüzündeki eserleri de daha sağlamdı. Ne var ki yine de kazandıkları onları kurtaramadı” (Mü'min : 82).

“Halen yurtlarında gezip dolaştıkları, kendilerinden önceki nice nesilleri yok etmiş olmamız, onların doğru yolu görmelerini sağlamadı mı? Bunlarda elbette ibretler var. Hâlâ kulak vermeyecekler mi?” (Secde : 26)

“Yeryüzünde gezip de kendilerinden öncekilerin sonu ne olmuş görmezler mi? Onlar kendilerinden çok daha kudretliydi; toprağı iyice işlemişler, yeryüzünü bunların imar ettiklerinden daha fazla imar etmişlerdi. Onlara da peygamberleri nice açık kanıtlar getirmişti. Şu halde Allah onlara asla zulmetmiş değildir, asıl onlar kendilerine zulmetmişlerdir” (Rûm : 9).

Buradan şu sonucu çıkarabiliriz: Bilinmelidir ki gerçek olayları kaydeden tarih gerçekliğe en doğru şahittir.

İnsanlık tarihi düzenli bir şekilde ancak MÖ 3000 yılına kadar gidebilmektedir. Bu kısa ve eksik tarih bakış açısıyla Hz. İbrahim'in zamanından öncesi doğru olarak bilinmemektedir. Ya hurafevari yani uydurma, ya inkar edercesine, ya da çok kısa özet olarak bahsedilmektedir.

Tarih yalan söylemez ve tarihe yalan söylettilmemelidir. Gerçekler olduğu gibi aktarılmalıdır. Gerçekler ortaya konulduktan sonra onun yorumlanması, ders çıkarılması ve ibret alınması insanların akıllarına, kalplerine ve vicdanlarına bırakılmalıdır. Tarihi olaylar bir hakaret sebebi yapılmamalıdır.

İnsanlık tarihi ve kutsal kitapların ittifakla ve kesin bilgilerle haber verdikleri en önemli olaylar Peygamberler (aleyhimüsselam) ile onlara karşı çıkan kavimler ya da yöneticilerin uğradıkları felaketlerdir. Bu olaylarda Peygamberlerin harika bir şekilde kurtulmaları ve gaybi görünmedik bir şekilde yardım gelmesi ve düşmanlarına yüzlerce olayda yeryüzü ve gökyüzü felaketleriyle başlarına bela gelmesi bu dünya ve kainatı idare eden, kainata ve insanlara hükmeden, adaletli, yardımsever, ikram edici, büyük, düşmanları kahredici tasarruf edici, terbiye edici bir Rableri olduğunu gösterir.

Nuh, İbrahim, Musa, Hud, Salih gibi (Aleyhimüsselam) birçok Peygambere harika bir şekilde tarihi ve geniş olaylarla zafer ve kurtuluş verilmiş; Semud, Ad, Firavun kavimleri gibi çok zalimlere ve Allah'ı ve Peygamberi inkar edenlere isyanlarına karşılık olarak dünyada da ceza olarak başlarına dehşetli semavi ve arzi musibetler gönderilmiştir.

Bu durum Kur'an-ı Kerim'de birçok yerde defalarca anlatılmıştır: "Ey kavimim! Sakın bana karşı muhalefetiniz sizi, Nûh kavminin veya Hûd kavminin yahut Sâlih kavminin başlarına gelenlerin benzeri bir musibetin başınıza gelmesine sebep olacak günahlar işlemeye sürüklemesin! Lût kavmi zaten sizden uzak değildir" (Hûd : 89).

"Bunlardan önce Nûh kavmi, Âd kavmi, kazıklı Firavun, Semûd kavmi, Lût kavmi ve Eyke halkı, bütün bu topluluklar ısrarla gerçeği yalanlamışlardı" (Sâd : 12).

"Şayet seni yalancılıkla itham ediyorsa bilesin ki senden önce Nûh, Âd ve Semûd kavimleri, İbrâhim'in kavmi, Lût'un kavmi ve Medyen halkı da (peygamberlerinin bildirdiklerini) yalan saymışlardı. Aynı şekilde Mûsâ da yalancılıkla itham edilmişti. Ben ise o inkârcılara biraz süre tanıdım ve sonra onları kısıkrak yakaladım. Hadlerini bildirişim nasıldı bir bilsen!" (Hac : 42).

"Bunlara kendilerinden öncekilerin, Nûh, Âd ve Semûd toplumlarının, İbrâhim'in kavminin, Medyen halkının ve yıkılıp giden beldeler ahalisinin haberleri gelmemiş miydi? Onlara peygamberleri apaçık delillerle geldiler. Demek ki Allah onlara zulmetmiş değildi, asıl onlar kendilerine zulmetmişlerdi" (Tevbe : 70).

Sizce Kur'anda tarihteki olaylara daha çok hangi açıdan vurgu yapılmıştır? Neden?

Hız. İbrahim dönemi Nemrut Dağı kalıntıları

Semud kavmi kalıntıları

Kızıldenizde boğulan ve secde eder vaziyette çıkarılan firavun cesedi

Nuh Tufanı'nda boğulanlar

Fil Vakası

2. KAZANIMIN KONULARI

1. TARİH ÖĞRENMENİN AMAÇ VE YARARLARI

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

Tarih öğrenmenin amaç ve yararları,

Ortak hafızanın kimlik oluşturma ve toplumsallaşmadaki rolü,

Mensubu olduğumuz toplum ve ülke ile içinde yaşadığımız dünyayı anlamak için geçmiş bilmemiz gerektiği,

Günümüzde olup bitenleri anlayabilmek ve gelecek hakkında gerçekçi ve akılcı planlamalar yapabilmek için geçmişte meydana gelenlerin farkındalığına dayanan bir tarih bilincine sahip olmak gerektiği üzerinde durulacaktır.

Tarihî olayların, bugünün bakış açısı ve değer yargılarıyla ele alınmasının tarihî gerçeklerin yorumlanmasına etkileri örnek olay ve metinler üzerinden ele alınacaktır.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Tarih ile millî kültür arasında nasıl bir ilişki vardır?

2. Atatürk'ün, "Tarihini bilmeyen milletler, yok olmaya mahkumdur." ve "Bilelim ki millî benliğini bilmeyen milletler başka milletlere yem olurlar" sözünü açıklayınız?

3. Tarihî olayları o günün şartları içerisinde değerlendirmenin önemi nereden kaynaklanmaktadır?

TEMEL KAVRAMLAR

- Millî kimlik
- Ortak hafıza
- Sosyalleşme
- Tarih bilinci

1. TARİHİ ÖĞRENMENİN AMAÇ VE YARARLARI

Tüm devletler ve milletlerde tarih dersi okutuluyor.
Neden acaba?

Düşünü - YORUM

Tarihini bilmeyen milletler tarih sahnesinden hep silinip gitmişlerdir. Tarihin tozlu sayfaları bunun canlı örnekleri ile doludur. Anadolu coğrafyasındaki devletleri saymakla bitiremeyiz. Bu devletler neden yıkılmıştır? Bu devletler neden tarihin tozlu sayfalarında yerlerini almışlardır?

“Geçmişini bilmeyen milletler, geleceğini de bilemez” ve “Tarihini bilmeyen milletlerin coğrafyasını başkaları çizer” sözlerinden ne anlıyorsunuz? Düşüncelerinizi belirtiniz.

Tarihin milletlerin hafızasını oluşturduğu, herkesin kabul ettiği bir gerçektir. Milleti millet yapan, benliğini oluşturan öğelerin başında tarih gelmektedir. Hafızasını ve kimliğini kaybeden milletlerin varlığını devam ettirmesi imkânsızdır. Tarihi öğrenmemizin önemli bir amacı bugünü anlamaktır. Bugünün olayları üzerinde tüm geçmişin etkisi vardır. Bu yüzden de bugünü anlamak için geçmişi oluşturan zaman diliminin iyi anlaşılması gerekmektedir.

Tarihî olaylar millet hayatını önemli derecede etkilemiş gelişmelerdir. Bunlar, geçmişte yaşanmış oldukları hâlde günümüz toplumlarını ilgilendirmekte ve etkilemektedir. Çünkü bugün geçmişin ürünüdür. Bir toplum bugün karşılaştığı problemlerin çözüm yollarını ancak tarihte bulabilir. Tarih, hem bugün yaşadığımız dünya ile ilgilidir hem de geleceğe hazırlanırken bize yardımcı olmaktadır.

Millî ve ortak hafıza canlı tutulacak, millet aynı duygular etrafında birleşecektir. Bu da elbetteki tarih bilinci ile olur. Milyarlar harcanarak elde edilemeyecek olan bu güç, tarih bilinci sayesinde elde edilmiş olacaktır.

Anadolu Selçuklu Devleti

Osmanlı Devleti

Osmanlı'da Meşrutiyet
Dönemi

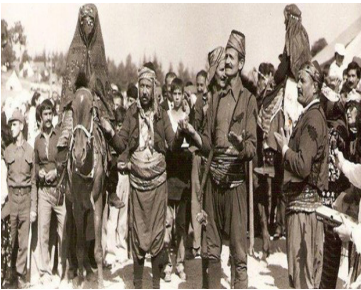

Cumhuriyet'in ilanı

Lozan Barış Antlaşması'nın
95. Yıldönümü

Tarih Öğrenmek

1. Tarih insanlara doğru yorum ve sonuçlara varmaları için ışık tutan bir düşünce tarzıdır. Geçmişini bilmeyen yani kendini tanımayan bir toplum tıpkı hafızasını kaybetmiş ve akıntıya kapılmış gibidir. Gerek fertlerin gerekse toplumların ne olduklarını ve nereden geldiklerini bilmeye ihtiyacı vardır.

2. Geçmişini bilmenin sağladığı ruhi tatmin yanında, pratik bir takım faydaları da mevcuttur. Zira insanlar yalnızca kendi tecrübelerinden değil, kendilerinden önce yaşamış insanların tecrübelerinden de faydalanırlar.

3. Tarih insana, doğru değerlendirme, sentez ve analiz yapabilme kabiliyeti kazandırır.

4. Tarih üzerinde tefekkür yapabilme, eleştirel düşüncenin oluşumunda önemli rol oynar ve insanı tanımaya yardım eder.

5. Tarih, insanların kültür seviyelerini yükseltir, saygınlıklarını arttırarak bireysel ve toplumsal özgüvenlerini kazanmalarını sağlar.

6. Tarih insanlarda ahlâk bilincini uyandırıp manevi değerlerin gelişmesinde rol oynar.

7. İnsanı ve insanın bütün faaliyetlerini esas aldığı için diğer bütün ilimlerin gelişmesi adına katkı sağlar. Bu sebeple, sosyal ve siyasi ilimler tarihe büyük ihtiyaç duyarlar.

8. Barışın önemini ve değerini insana öğretir.

9. Devletler arası ilişkiler düzenler.

10. Millî ve kültürel değerlerin öğretilmesinde etkilidir.

11. Millî birlik ve beraberliğin önemini kavratır. Sosyalleşmeye olumlu katkıda bulunur.

12. Kültür ve uygarlığın somut olan ya da olmayan mirası üzerinde tarih araştırmaları yaparak çalışkanlık, bilimsellik, sanatseverlik ve estetik değerleri kazandırmada etkilidir.

13. Tarih manevi anlayışımıza katkıda bulunur.

14. Tarih "kimlik" edinmemizi sağlar.

15. Tarih öğrenmek iyi vatandaş olmak için gereklidir.

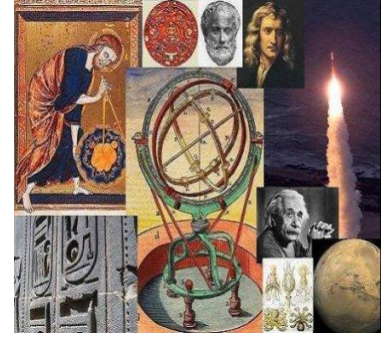
Tartışma - YORUM

Tarih öğrenmenin kazandırdıkları ile ilgili yukarıda sayılanlardan hangisi ya da hangileri daha çok ilginizi çekti? Neden? Sınıfta tartışınız.

BİLGİ BANKASI

Tarihî bilginin temel amacı faydalı olmaktır. Her bilimin özünde insanlığa faydalı olmak esas olduğu için, tarih biliminin hedefi de tecrübeyi artırıp bilgiyi çoğaltarak geliştirmek ve en üstün sıfatlarla yaratılmış olan insanı, yaratılış gayesine uygun, hesap verebilir ve sorumluluk duygusuyla dolu yapıda bir hayata hazırlamaktır.

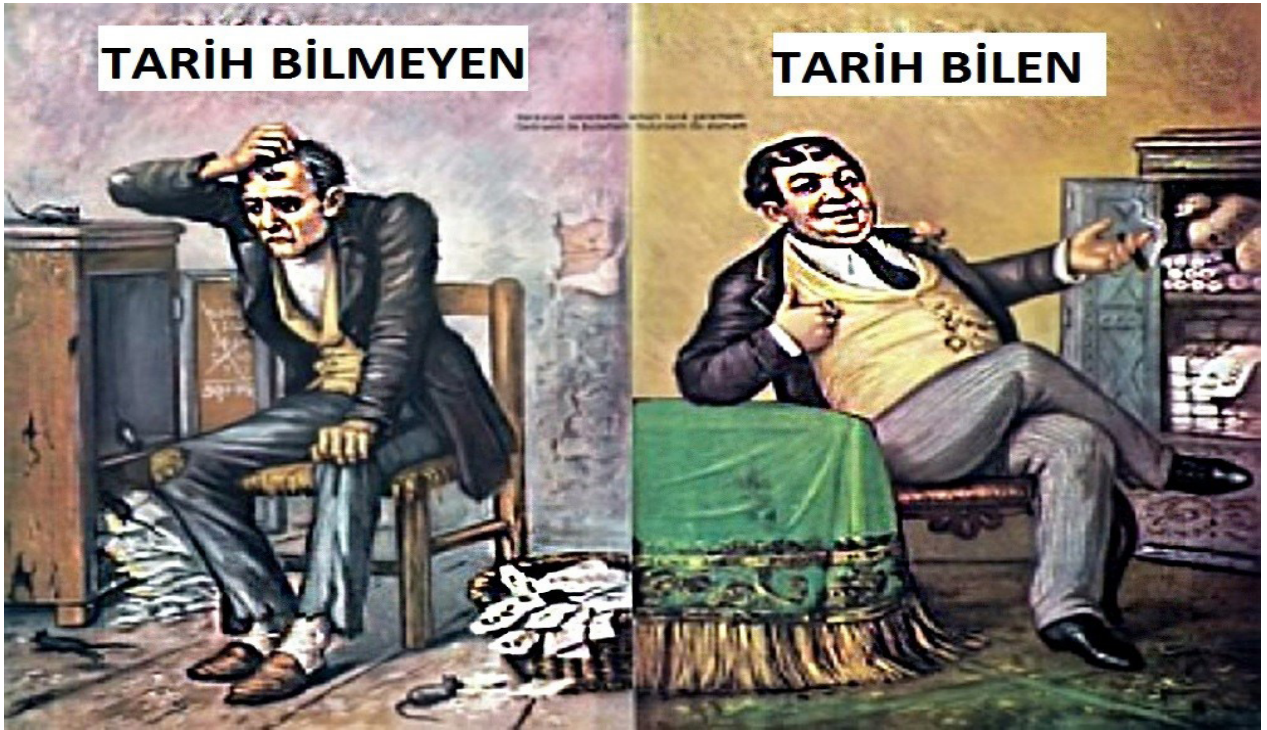
TARİH BİLEN BİR ÖĞRENCİNİN KAZANDIKLARI NELERDİR?*

Kanıtı Değerlendirme Yeteneği: Tarih çalışmak çeşitli türden kanıtlarla uğraşma ve onları değerlendirme tecrübesi kazandırır. Resmî beyanlar, özel kayıtlar, sayısal veriler, görsel materyaller gibi farklı türden kanıtları birleştirmeyi öğrenmek, çeşitli tiplerdeki verilere dayanan tutarlı argümanlar oluşturma yeteneğini geliştirir. Bu beceri, günlük hayatta karşılaşılan bilgi ve durumlar için de uygulanabilir.

Çatışan Yorumları Değerlendirmek: Tarih öğrenmek, çoğunlukla farklı yorumları ayırt etmeyle ilgili çeşitli beceriler kazanmak demektir. Geçmiş durumların incelenmesi ile ilgili deneyimler, millî kimlik ile grup kimlikleri hakkındaki taraflı iddiaları değerlendirme sırasında yararlanılabilecek yapıcı bir eleştirme duygusu geliştirmeyi sağlar.

Geçmişteki Değişim Örneklerini Değerlendirme Tecrübesi: Geçmişteki değişim örneklerini değerlendirme tecrübesi, bugünün toplumundaki değişimleri anlamak için hayati öneme sahiptir.

* *WHY STUDY HISTORY? Yazan: Peter N. STEARNS, Çeviren: Erkan DİNÇ (Özetlenmiştir.)*

Yukarıdaki metne ve görsele göre tarih bilmenin bireysel ve toplumsal faydalarını belirtiniz.

Değerlendirme - YORUM

A - Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların karşısına (D) yanlış olanların karşısına (Y) yazınız.

1	Tarihî olaylar tekrarlanabilir.	
2	Tarih biliminde deney ve gözlem uygulanamaz.	
3	Tarih öğrenmek entelektüel bilgi birikimini artırır.	
4	Tarihi olayların değerlendirilmesinde en önemli husus tarihçilerin olaylara duygusal yaklaşımlarıdır.	
5	Değerlendirilen tarihi olaylar meydana geldiği dönemin siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik ve dini özelliklerini yansıtır.	
6	Birçok tarihi olay, bulunan belge ve bulgular sonucu ortaya çıkmıştır. Bu yüzden, tarihi olaylar kesinlikle değişemez ve yenilenemez.	
7	Tarihî olaylar süreklilik gösterdiği için olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi vardır; bir olay kendinden önceki bir olayın sonucu ve kendisinden sonraki bir olayın sebebinin oluşturabilir. Bu nedenle tarihte zaman ve kronoloji son derece önemlidir.	

B - Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi tarih öğrenmenin sağladığı faydalardan biri değildir?

- A) Yarınları inşa etmemize katkıda bulunur.
- B) Toplumsal birlik ve beraberliğe hizmet eder.
- C) Millet olma bilincini geliştirir.
- D) Eleştirel düşünme ve muhakeme yapma yeteneğini geliştirir.
- E) Kendi milletini yüceltme becerisi kazandırır.

2. Ömer Hayyam tarafından söylenen, “Tarih kâinatın vicdanıdır” sözleri tarih yazımında aşağıdaki özelliklerden hangisinin gözetilmesi gerektiğini gösterir?

- A) Yer ve zaman belirtmek
- B) Sebep - sonuç ilişkisi kurmak
- C) Tarafsız olmak
- D) Kronolojik sıraya dikkat etmek
- E) Olayın geçtiği dönemin şartlarını göz önünde bulundurmak

3. Aşağıdakilerden hangisi “Tarihçi araştırma yaparken olayın geçtiği dönemin koşullarını dikkate almalıdır.” ilkesini açıklar niteliktedir?

- A) Tarihçi her şeyi olduğu gibi gösteren kişidir.
- B) Tarih, bugün ile geçmiş arasında kesintisiz diyalogdur.
- C) Tarihi yazarlar, yapanlara sadık kalmalıdır.
- D) Geçmiş bir anlamda bugün hâlâ yaşayan zaman dilimidir.
- E) Araştırdığı döneme kendisini götürebilen insan tarihçidir.

4. “Tarihinin sürekliliğini kaybeden bir millet, her şeyini kaybetmeye mahkûmdur. Hafızası parça parça kopmuş bir akıl hastası gibi, geçmişiyile, hâtıralarıyla ve benliğini terkib eden bütün varlık unsurlarıyla ilgisi kesilmiştir.” Peyami Safa, bu sözü ile tarih öğrenmenin hangi faydasını vurgulamıştır?

- A) Farklı milletlerin bir arada yaşamasını kolaylaştırır.
- B) Kronolojik düşünme becerisi kazandırır.
- C) Dünya barışına katkıda bulunur.
- D) Millet olma şuurunu güçlendirir.
- E) Problem çözme becerisini artırır.

BUNLARI DA BİLELİM

Aşağıda 1952'de İstanbul'da görülen Gençlik Rehberi mahkemesinde, bilirkişiye karşı cevaben verilen itiraznamenin bir bölümü yer almaktadır. Metni okuyarak tarihin bu itiraz-namede nasıl kullanıldığını ve tarihin rolünü düşününüz. Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

...

Verilen ehl-i vukuf raporu, vatan ve milletin hayatına, tarihine, an'anesine, mukaddesatına, kanununa tamamen yabancı, hâlihazır kanunlara iftira eden, hükûmeti tahkir eden, bin yıllık bu milletin tarihini tezyif ile bütün bir millet ecdadını tahkir eden ve bugün bu vatanda yaşayan yirmi milyon kardeşlerimizin mâneviyatına taarruz eden bir suikastın örneğidir. Mahkeme-i adalet bunu nazar-ı itibara alması gayr-ı mümkündür.

İşte biz de, bilirkişi ismini alıp bu suikast vesikasını imza edenlere soruyoruz:

Bu millet, hâşâ, dinsiz midir? Bu millet yüzyıllar boyunca dinden ve imandan—hâşâ—mahrum bir vaziyette en sefih millet midir? Bu millet ve bu milletin parlak tarihini altınla yaldızlayan bir ecdad, bütün hayatlarını dünyaya sefahet ve dalâlet dağıtan küfür yolu üzerinde mi yürümüşler? İstanbul'u fetihle dünya hayatında yeni bir devir açan, şarka garba Kur'ân'ın bayraktarlığı vazifesiyle nur-u hidayet, ilim ve fazilet saçan, Avrupa'ya hakikî medeniyeti ders veren ve İslâmî medeniyetin ziyasıyla beşeriyeti aydınlatan ve kos koca bir tarih, onların kahramanlığıyla dolu olan Yıldırım'lar, Fatih'ler, Selim'ler ve Süleyman'lar ve onların mensup olduğu bir millet, yazdığıнын tamamen aksine olarak, mâneviyatı sönmüş, dinden haberi yok, İslâmiyeti neşreden başka millet, o kumandanlar başka bir milletin tarihinde, tarih yalan söylüyor, Türkler İslâmiyetin kahramanı olarak Kur'ân'ın bayraktarlığını bütün milletler üstünde bir şeref tacı olarak taşıdıkları yalandır, öyle mi?

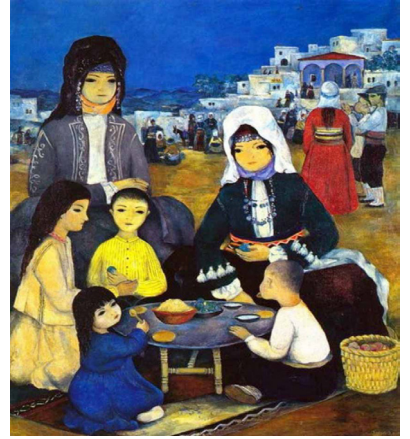
Veyahut bu millet, hakikat-i İslâmiyeden aldığı bir dersle kadınlarını ve kızlarını âdâb-ı Kur'âniye ziyetle ziyetlendirip kadınlığın haysiyet ve şerefini muhafaza ederek onların âdi ve kıymetsiz olmalarına mâni olduğu, yalan! Uzun asırlarda İslâm-Türk kahramanları namıyla mâruf olmuş ve ahlâk ve namusun, haysiyet ve şeref kemâline yetişmiş bildiğimiz ve iftihar ettiğimiz ecdadımız, annelerimiz, bizim iftiharımızın aksine olarak emr-i Kur'ân'a ittibâ etmemişler, güzelliğin hakikatini terbiye-i İslâmiye dairesinde âdab-ı

Kur'âniye ziynetle zinetlenmek değil, vücutlarını çıplak olarak teşhir etmekte bilmişler, öyle mi?

Ey ehl-i insaf ve ey, mukaddesatıyla kahraman ve mübarek ecdadıyla iftihar eden nesl-i hâzır! Geliniz, görünüz. Tarihinizi ve İslâmiyetinizi tahkir eden bir suikast vesikasını yazan ve imza edenlere, hayatınızın hayatı, ruhunuzun ruhu bildiğiniz İslâmiyetiniz namına ve kâinatı on dört asır ışıklandıran ve kudsî ve İlâhî düsturlarıyla bin seneden beri milyonlar ecdadınızı nurlandıran ve ebedî saadete sevk eden Kur'ân'ınız namına ve o düstur-u Kur'ân'a ittibâ eden yüzer milyon ecdadınız namına, ahlâk-ı hasene ve namus muhafazası yolunda İslâmî terbiyenin ziyasıyla nurlanan ve terbiye alan ve kadınlığın hakikî mânâsını ve hakikî güzelliğini yaşayışlarıyla ve giyinişleriyle ve hayatlarıyla gösteren annelerinizin ve nelerinizin ve hemşirelerinizin namına o müfterilere, o tezyif ve tahkir savuranlara teessüfünüzü, tekdirinizi ve reddinizi bildiriniz.

...

<http://www.erisale.com/#content.tr.10.516>

Metni Değerlendirir- YORUM

1. Yukarıdaki metinde geçen “ ... vatan ve milletin hayatına, tarihine, an’anesine, mukaddesatına, kanununa tamamen yabancı, ...” cümlesinde ne kastedilmektedir. Aşağıya yazınız.

.....

.....

2. Metinde geçen “Yıldırım’lar, Fatih’ler, Selim’ler ve Süleyman’lar”dan kimler kastedilmektedir?

.....

3. “Avrupa’ya hakiki medeniyeti ders veren” ve “Türkler İslâmiyetin kahramanı olarak Kur’ân’ın bayraktarlığını bütün milletler üstünde bir şeref tacı olarak taşıdıkları ...” ifadelerinden neler kastedilmiştir? Yazınız.

.....

.....

.....

.....